NASLAGWERK — KC TO THE POINT

Verzorgen van kinderuitvaarten

Organisaties, begrippen, methoden en juridische kaders — alles wat je bij de hand wilt hebben

> Dit naslagwerk bevat alle organisaties, begrippen, modellen, methoden en juridische kaders die in de cursus aan bod zijn gekomen. Gebruik het als referentiedocument — niet als vervanging van de lesinhoud.

ORGANISATIES EN INSTANTIES

Stichting OOK — Ouders, Overleden Kind

ORGANISATIE

Lotgenotenvereniging voor ouders die een kind hebben verloren. Meer dan 10.000 actieve leden. Een van de eerste organisaties die je aan rouwende ouders noemt.

www.stichtingook.nl

Steunpunt NOVA

ORGANISATIE

Specifieke ondersteuning bij babysterfte. Relevant bij prematuren, stilgeboorte en neonataal overlijden.

Stichting Rouwkost

ORGANISATIE

Ondersteuning bij verlies en rouw.

Stichting Nooit Voorbij

ORGANISATIE

Begeleiding bij verlies van een kind.

Landelijk Steunpunt Verlies

ORGANISATIE

Breed landelijk punt voor informatie en doorverwijzing bij verlieservaringen.

www.steunpuntverlies.nl

Stille Levens

ORGANISATIE

Ondersteuning bij stilgeboorte en vroeg kindverlies.

Stichting Felice

ORGANISATIE

Ondersteuning voor gezinnen na het verlies van een kind.

Berrefonds (België)

ORGANISATIE

Belgische organisatie voor ondersteuning bij kinderverlies. Staat op een hoog niveau van zorg voor deze doelgroep. Relevant bij Belgische gezinnen of voor internationale oriëntatie.

www.berrefonds.be

NIK — Netwerk Integrale Kindzorg

ORGANISATIE

Regionaal netwerk voor professionals rondom kinderzorg. Als uitvaartverzorger kun je hier anoniem advies inwinnen over specifieke situaties.

Tip: zoek het NIK-loket in jouw regio op via de website van jouw gemeente of ziekenhuis.

CJG — Centrum Jeugd en Gezin

ORGANISATIE

Gemeentelijk punt voor ondersteuning van ouders en gezinnen. Stuurt het Sociaal Wijkteam aan. Relevant voor doorverwijzing na de uitvaart.

NFI — Nederlands Forensisch Instituut

ORGANISATIE

Forensisch onderzoek bij onverwacht overlijden. Bij een niet-natuurlijke dood kan de officier van justitie een sectie gelasten via het NFI. Zolang het lichaam niet is vrijgegeven, kan de uitvaartverzorger niets regelen.

MODELLEN EN THEORETISCHE KADERS

De Verliesdriehoek — Herman de Mönnink

MODEL

Analysemodel met drie factoren: Impact (ernst van het verlies), Coping (eigen kracht van het gezin) en Support (ondersteuning vanuit de omgeving). Een gezin destabiliseert zodra twee of meer factoren wegvallen. Gebruik het als oriëntatie, niet als diagnose.

BEGRIPPEN EN FENOMENEN

Xenosificatie

BEGRIP

De overvloed aan troostartikelen — knuffels, bellenblaas, waxinelichtjes — die op een gezin afkomt na het overlijden van een kind. Belastend voor ouders én voor broertjes en zusjes. Bespreek dit vooraf en adviseer alternatieven zoals een gift aan een fonds.

Elviskind (vervangkindje)

BEGRIP

Een kind dat kort na het overlijden van een broer of zus wordt geboren en onbewust een last meekrijgt die niet van hem of haar is. Benoemd door Ard Nieuwenbroek en Judith Kimenai. In de Engelstalige literatuur: replacement child.

Signaal: ouders die het nieuwe kind beschrijven als "een nieuwe kans" of "hij geeft ons ons leven terug."

Hulpverlenerssyndroom

BEGRIP

De neiging van een professional om de rol van redder, therapeut of maatschappelijk werker op zich te nemen. Leidt tot overbelasting en overschrijding van de professionele grens. Signaal: je voelt je verantwoordelijk voor wat er met het gezin gebeurt nadat jij weg bent.

SIDS — Sudden Infant Death Syndrome (wiegedood)

BEGRIP

Plotseling en onverklaarbaar overlijden van een baby. Leidt bijna altijd tot een intensieve zoektocht naar schuld binnen het gezin. Er is geen externe instantie als zondebok — de schuld wordt gezocht bij de ouders zelf of bij elkaar.

Sternenkind (Duitsland)

BEGRIP

Duitse wettelijke term voor kinderen die voor, tijdens of kort na de geboorte zijn overleden en onder de gewichtsgrens vallen (meestal 500 gram, in sommige deelstaten 1000 gram). Onder die grens geldt een Bestattungsrecht — ouders hebben het recht op een individuele begrafenis maar zijn niet verplicht.

OPBAARMETHODEN

Wateropbaring

METHODE

Het kind wordt in een bak met koud water gelegd. Het water simuleert de omstandigheden in de baarmoeder. Geschikt voor prematuurtjes en baby's met zeer fragiele huid. Water moet 1-2 keer per dag worden ververst.

Cuddle Cot

METHODE

Klein babykoelplaatje, geschikt voor baby's tot ongeveer 1 jaar. Betere thermostaatregeling dan een grote koelplaat. Koel ook het achterhoofd mee om verkleuring te voorkomen.

Koelplaat

METHODE

Reguliere koeling voor kinderen vanaf ongeveer 1 jaar. Minder precieze temperatuurregeling dan cuddle cot — controleer regelmatig om aanvriezen te voorkomen.

Centrale koeling (mortuarium)

METHODE

Bewaring in een gekoelde lade of ruimte. Meest effectief bij langere opbaarperiodes of beschadigde lichamen. Richt een specifiek hoekje in voor een baby — zodat het kind niet verloren lijkt in een grote ruimte.

Thanatopraxie

METHODE

Lichte balseming waardoor het kind op kamertemperatuur blijft en aanraakbaar is. Vereist dat het kind een doorbloeding heeft gehad. Invasieve handeling — de achteruitgang is niet zichtbaar maar gaat door.

Bio Sac 200

METHODE

Zakjes met actieve kool en klei op de buik van het kind. Absorbeert geuren en gassen. In gebruik in Spanje en Portugal bij uitvaarten binnen 48 uur. Biedt onvoldoende conservering bij langere opbaarperiodes zoals in Nederland gebruikelijk.

Koelelementjes

METHODE

Koud kruikje gericht op de buik. Psychologisch toegankelijker voor ouders dan een koelplaat. Bruikbaar als aanvulling of eerste maatregel.

Graszoden

METHODE

Opbaren op een grasmatje. Natuurlijk van uitstraling. Onvoldoende bij warmte — gras moet elke 4 uur water. Combineer met koelelementen bij langere opbaarduur.

JURIDISCHE EN WETTELIJKE KADERS

Wet op de Lijkbezorging

JURIDISCH

Nederlandse wet die de uitvaartplicht regelt. Van toepassing op kinderen geboren na de 24e zwangerschapsweek, of bij kinderen onder de 24 weken die meer dan 24 uur hebben geleefd. Wettelijke termijn: uitvaart binnen 6 werkdagen na overlijden.

De 24-wekengrens

JURIDISCH

Kinderen geboren vóór de 24e zwangerschapsweek vallen niet onder de Wet op de Lijkbezorging — tenzij zij meer dan 24 uur hebben geleefd. Geen uitvaartplicht, maar ouders hebben wel het recht op een individuele uitvaart.

Gezag en erkenning

JURIDISCH

Controleer bij elke kinderuitvaart of de ouders juridisch gezag hebben. Getrouwde ouders: automatisch geregeld. Samenwonend: vader heeft gezag als hij het kind heeft erkend (bij erkenning ná 1 januari 2023 automatisch). Zonder erkenning: vader heeft juridisch geen zeggenschap.

Grafrechten

JURIDISCH

Leg bij het eerste gesprek vast op wiens naam de grafrechten komen. Twee op de drie ouders die een kind verliezen gaat uit elkaar. Conflicten over grafrechten zijn daarna veelvoorkomend en bitter.

Laissez-passer

JURIDISCH

Officieel document afgegeven door de gemeente, verplicht voor grensoverschrijdend transport van een lichaam. Ouders mogen een kind niet zelf in een privéauto over de grens vervoeren.

Bestattungspflicht / Bestattungsrecht (Duitsland)

JURIDISCH

Duitsland hanteert gewicht als maatstaf, niet zwangerschapsduur. Bij 500 gram of meer: uitvaartplicht (Bestattungspflicht). Onder 500 gram: uitvaartrecht (Bestattungsrecht). In Berlijn, Hamburg en Beieren geldt de grens van 1000 gram. Per deelstaat verschillend.

30-dagentermijn as

JURIDISCH

As moet wettelijk 30 dagen in het crematorium blijven. Vervroegde afgifte is mogelijk via een officieel verlof bij de officier van justitie — relevant bij internationale situaties waarbij ouders snel willen vertrekken.

PROFESSIONALS EN TOOLS

Systeemtherapeut / relatietherapeut

PROFESSIONAL

Verwijzing voor langdurige gezinsbegeleiding na kinderverlies. Relevant als de relatie tussen ouders onder druk staat of als er kinderen in het gezin zijn die extra ondersteuning nodig hebben.

Gemeentelijk lijkschouwer

PROFESSIONAL

Bij elk overlijden van een minderjarige is de behandelend arts wettelijk verplicht te overleggen met de gemeentelijk lijkschouwer voordat een verklaring van overlijden wordt afgegeven. Niet hetzelfde als een NFI-sectie.

ARBO-dienst

PROFESSIONAL

Inschakelen bij de eerste melding — ouders gaan vaak direct de ziektewet in of hebben recht op buitengewoon verlof. Vroegtijdige melding voorkomt administratieve problemen later.

Tolkentelefoon

TOOL

Betrouwbaarder dan een vertaal-app bij gevoelige gesprekken. Gebruik ook als het gesprek in gebroken Engels lijkt te lukken — taalbarrières zijn een inhoudelijk risico, geen communicatieprobleem.

Tip: houd het nummer van de tolkentelefoon beschikbaar — niet pas uitzoeken als je het nodig hebt.

Parro

TOOL

Digitaal ouderportaal dat scholen gebruiken voor communicatie. Adviseer scholen om berichten over overlijden vooraf te laten controleren en de direct betrokken ouder tijdelijk uit de verzendlijst te halen.

WhatsApp-verzendlijst

TOOL

Adviseer ouders een verzendlijst te maken in plaats van een groepsapp. Via een verzendlijst sturen ze in één keer naar alle contacten zonder dat iedereen op iedereen reageert.

OVER DIT NASLAGWERK

Dit document is samengesteld op basis van de cursus *Verzorgen van kinderuitvaarten* van KC To The Point. Het is bedoeld als referentiedocument — niet als vervanging van de lesinhoud.

Websites en contactgegevens van organisaties kunnen wijzigen. Controleer altijd de actuele informatie via de website van de betreffende organisatie.